Christian Frederik Mørkeberg - *1821 / †1905

En slægtshistorie om en lærersøn fra Kongsted
der blev købmand i Præstø i sidste halvdel af 1800-tallet - og fader til 16 børn.

Indeholder også oplysninger om hans 2 købmandsgårde i Præstø og Kongsted, samt et lille afsnit om 'Stormfloden i Præstø' i november 1872.

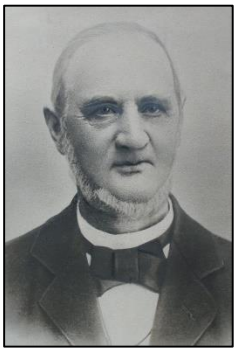

Købmandsparret Christian & Marie Mørkeberg, Præstø

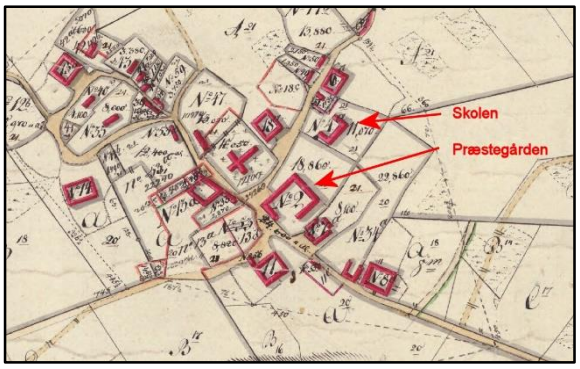

Christian Frederik Mørkeberg - *CFM* - blev født i Kongsted skole d. 10. april 1821 som søn af kirkesanger og skolelærer Johan Christopher Mørkeberg (f. 1798) og hustru Louise Augusta Bøttner (f. 1794).

CFM blev døbt i Kongsted kirke den 11. juni 1821, båret af Jomfru S. M. Bjørnsen i Kongsted Præstegaard. Faddere var: Møller Wedele i Borup, Skrædder Mørkeberg og Søn F. C. Mørkeberg i Vester Egede og Gmd. Ole Larsen i Kongsted.

Han var ældste barn i denne søskendeflok:

1. **Christian Frederik Mørkeberg - *1821 - †1905**
2. Carl Vilhelm Mørkeberg - *1823 - †1890 - Blev restauratør i Køge
3. Henriette Ottine Dorethea Mørkeberg - *1826 - †1829 - Død kun 3 år gl.
4. Sophus Ludvig Mørkeberg - *1828 - †1896 - Blev skolelærer i Vester Broby

Forældrene var blevet gift i 1820, efter at faderen i 1819 - kun 20 år gammel - havde fået kaldsbrev som 'Kirkesanger og Skolelærer' i Kongsted. Han havde året forinden (1818) bestået lærereksamen fra Jonstrup Seminarium ved København. Af biskoppens visitatsbøger kan udledes, at han var en god og flittig lærer, men også, at han blev noget svagelig i en forholdsvis ung alder. Han havde dog embedet indtil sidst i 1850-erne.

CFM blev konfirmeret i Kongsted kirke i 1835 med 'karakteren' Meget God.

Efter konfirmationen rejste CFM (14 år gl.) samme år til Vordingborg, hvor han startede som handelslærling hos købmand Lorentz Koenig, Ahlgade 77 i Vordingborg.
Det er uvist, hvor længe en handelsuddannelse varede dengang, med ved folketællingen i 1840 var CFM stadig angivet som 'Læredreng' hos købmand Koenig.

Herunder gengives teksten fra et brev fra moderen Louise Bøttner til sønnen Christian (19 år). Brevet fortæller lidt om moderens/forældrenes omhu for en søn, der er flyttet så langt væk som til Vordingborg. Brevet fortæller også lidt om datidens skriftlige sprogbrug i de kredse.

Kongsted (udateret 1840?)

Kjære Søn.

Med Gmd. Peder Nielsen sender din Fader og jeg et par Hverdagsbenklæder.
Vi har længe været betænkt paa, at du skulde have dem, da de du gaar med, kun var simple og vel smaa til dig, da du fik dem.

Hvis du havde Lejlighed, kunde du tage dem paa og sende mig de gamle med Peder Nielsen, som jeg kunne lægge sammen til Wilhelm.

Jeg synes det var bedst, du til Hverdag gaar med den graa Klædning, vist tillige med Trøjen, da det nu er koldt, ellers bliver det ogsaa for smaat.

Din fader var i Søndags efter dit Uhr og sender det nu med Peder Nielsen.

Jeg behøver vist ikke at paaminde dig om at holde Orden med dit Tøj, thi jeg holder for at du gjør det endnu, ligesom du gjorde det, da du var hjemme.

Dog en Ting vil jeg paaminde dig om, det er at du ikke lægger Æblerne jeg gav dig for nær dit Tøj, men læg dem paa Bunden af din Kuffert og lidt Papir ovenpaa.

Du kan jo se, hvorledes din Ven Christian bærer sig ad, han er vist ordentlig med sit Tøj.

Jeg tænker, du er fornøjet, fordi jeg skriver til min gode Dreng. Fader havde ikke Tid.

Vær nu munter og glad og skriv flittigt hjem, naar du har Lejlighed dertil. Der er aldrig nogen større Glæde for mig end at se Brev fra dig.

En kjærlig hilsen fra os alle
Din hengivne Moder
Lovise Mørkeberg

Kilde: 'Mørkeberg-Posten' 1978

Efter udstået læretid i Vordingborg, var CFM ved folketællingen i 1845 Handelsbetjent (kommis) hos købmand H. Møller, Realgaden i Sorø.

Egen forretning i Præstø fra 1849.

I 1849 flyttede CFM fra Sorø til Præstø, hvor han 28 år gl. startede sin første købmandsforretning. Samme år fik vi Danmarks første grundlov.

Ved folketællingen i 1850 var adressen angivet som 'Adelgade matr.nr. 30'.
Der var sandsynligvis tale om lejede lokaler. På samme adresse havde også sadelmager Johan Christian Jørgensen en forretning.

CFM antog straks sin fætter Jens Fr. Mørkeberg fra Ellevænget ved Gavnø som lærling.

I 1852 - hvor CFM var nystartet købmand i Præstø, ugift og 31 år gl. - modtog han dette brev fra sin fader, skolelærer Johan C. Mørkeberg i Kongsted:

Kongsted, 16. juli 1852

Kjære Christian

Læs med Heste og Vogn følger til Afbenyttelse. Du kan beholde dem, saalænge du lyster. Dog ønskede jeg, at han senest kunde komme tilbage Løverdag, da her er meget at bestille.

Tak for den tilsendte Ost, den er efter Moders Smag og Behag.

1½ Pægl Fløde og Flæsk til Æggepandekager følger fra Moder, hvilket ikke bedes forsmaaet.

17 Mark og 7 Skilling med følger til Indkøb efter indlagte Seddel. Til Bødkeren udbedes 2 stk. 3 quart Jern, medfølger 2 Mark - i alt 3 Rbd. 1 Mark 7 Skilling.

Den laante Dug fra Bødkeren medfølger.

Hjertelig hilsen
din hengivne Fader
J. C. Mørkeberg

Kilde: 'Mørkeberg-Posten' 1978

I 1852 købte CFM ejendommen i Adelgade af apoteker Aarsleff, der var flyttet over på den modsatte side af gaden.

I nogle kilder er ejendommen angivet som 'Gaard nr. 30', 'Matrikel nr. 30' og senere - fra omkring 1868 - 'Matrikel nr. 15'. I nyere tid blev adressen = Adelgade 60 (60-62?), Præstø.

Iflg. bogen 'Gamle Huse i Præstø' var ejendommen opført efter en brand i 1757, og den bestod da af et forhus på 11 fag egebindingsværk og et sidehus på 13 fag.

I 1855 udvidede købmand Mørkeberg med et baghus (med pakhus, hestestald mm.) og senere tilbyggede han et sidehus mod syd.

I august 1867 blev ejendommen takseret til brandforsikring for 7.790 Rdl.
Den tilhørende beskrivelse kan give et indtryk af ejendommens indretning og størrelse:

a)	*Forhus - 11 Fag, 25½ Alen langt [16 m], 10¼ Alen dybt [6,5 m]* *Opført af Grundmur til Gaden og Bindingsværk til Gaarden samt en grundmuret Gavl og Tegltag - Indrettet til 3 Værelser, Butik, Bagbutik og Portrum med Port samt 1 Skorsten. Gipsloft i 7 Fag, i øvrigt Brædde-loft og Brædde-gulv undtagen i Porten - a Fag 180 Rdl.*	*1.980 Rdl.*
b)	*I denne bygning 3 Kakkelovne*	*40 Rdl.*
c)	*Et Sidehus ibygget Forhuset- 14 Fag, 29¾ alen lang, 10 alen dyb* *Grundmuret til Naboen og Gaden og Egebindingsværk til Gaarden, Murtavl og Tegltag - Indrettet til 3 Værelser, Spisekammer, Køkken, Pigekammer, Vadskehus, Storstue, Trappeopgang, Korridor og 2 Skorstene. - Gipsloft over 10 Fag, i øvrigt Brædde-loft og Brædde-gulv a 160 Rdl.*	*2.240 Rdl.*
d)	*I denne Bygning 3 Kakkelovne til 60 Rdl, 1 Komfur til 30 Rdl. samt 1 indmuret Gryde til 10 Rdl.*	*100 Rdl.*
e)	*En Bagbygning 12 Fag, 25 alen lang, 12 alen dyb* *Opført af Grundmur, Ege Overtømmer og Tegltag.* *2 Etager - Indrettet i første Etage til Hestestald, Gennemkørsel og Porthus, 2. Etage til Magasin med 2 Lofter og Trappeopgang - a 220 Rdl.*	*2.640 Rdl.*
f)	*En Bagbygning i Baggaarden - 10 Fag, 21 alen Lang, 6 alen dyb* *Opført af Egebindingsværk med murede Vægge og Tegltag.* *Indrettet til Brændehus og Porthus - a 60 Rdl.* *I Baggaarden er et Bræddeskur, 9 alen langt og 4¾ alen dyb*	*600 Rdl.* *30 Rdl.*
g)	*En Halvtags Bygning i Baggaarden - 2 Fag, 4 alen lang, 3 alen dyb* *Egebindingsværk, Murtavl og Tegltag, indrettet til Lokum og Grisehus - a 15 Rdl.*	*30 Rdl.*
h)	*En stensat Brønd med Pumpeværk*	*50 Rdl.*
i)	*14 Fag Plankeværk og 12 Fag Stakit*	*80 Rdl.*
	Taxation i alt	***7.790 Rdl.***

Herunder bringes et billede af forretningen i Adelgade. Billedet stammer muligvis fra omkring år 1900 - men udseendet nok ikke meget forskellig fra 1867.

C. F. Mørkebergs forretning i Adelgade - Foto måske omkring år 1900

Baghuset, som var opført i 1855, var en grundmuret 2-etages pakhusbygning med en portgennemkørsel i midten og med røde vingetegl.

Bygningen bærer initialerne 'CFM MEM' for navnene Christian Frederik Mørkeberg og Marie Elisabeth Mørkeberg.

Foto fra ca. 1979 er vist til højre.

Huset er sandsynligvis nu nedrevet.

På et tidspunkt - måske omkring 1860(?) - købte CFM naboejendommen, der da var angivet som matr.nr. 29 og senere matr.nr. 16. Ejendommen fik senere adressen Adelgade nr. 64. Det er uklart, om købet skete med henblik på en udvidelse af forretningen, men ved folketællingerne i 1870 og 1880 synes hovedparten af ejendommen at være udlejet til andre.

På matrikelskortet fra 1865 (til højre herfor) synes de 2 ejendomme matr.nr. 15 og 16 at være indtegnet som én ejendom.

I 1883 solgte CFM ejendommen matr.nr. 16 til købmændene Carl og Bartholomæus Deichmann.

På nyere matrikelskort er matr.nr. 15 og 16 indtegnet som 2 selvstændige ejendomme.

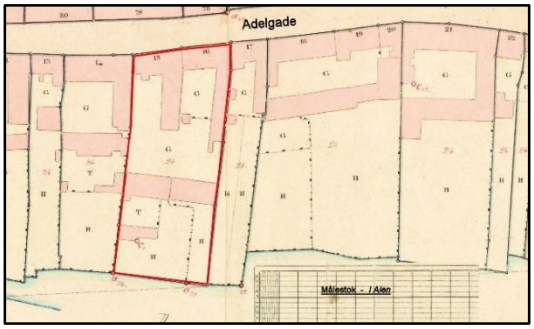

I midten af 1860-erne oprettede CFM en filial i Kongsted, hvor han i 1872 byggede en helt ny købmandsgård. Denne forretning blev solgt i 1890. - Se nærmere omtale herunder.

Ægteskab og børn.

I naboejendommen til CFM's forretning boede i 1850 en anden købmand, Johan Enoch Hald, der handlede med manufakturvarer. - CFM lærte snart købmand Halds datter Marie at kende, og de blev gift i Præstø kirke d. 4. oktober 1853.

Ungkarl, Kjøbmand i Præstø Christian Frederik Mørkeberg
og Jomfru Maria Elisabeth Hald gift 4-10-1853 i Præstø kirke.
Forlovere: J. Chr. Mørkeberg, Skolelærer i Kongsted, og J. Hald, Kjøbmand i Præstø

Marie Elisabeth Hald var født d. 23. april 1834 som datter af Købmand Johan Enoch Hald og Hustru Andrea Henriette Smidt i Præstø. - Hun var altså 13 år yngre end ægtemanden.

Ægteparret fik 16 børn i perioden 1854-1878 - heraf var 1 dødfødt og 2 døde som små:

1. Johan Christopher Enoch Mørkeberg - 1854-1918
2. Ludvig Henrik Mørkeberg - 1855-1928
3. Svend Axel Mørkeberg - 1857-1931
4. Emmy Henriette Augusta Mørkeberg - 1859-1912
5. Anna Mørkeberg - 1861-1938
6. Hans Einar Kongsted Mørkeberg - 1862-1925
7. Hakon Hjalmar Mørkeberg - 1865-1953
8. Louise Margrethe Mørkeberg - 1866-1914
9. Ivar Torkild Mørkeberg - 1867-1867
10. Astrid Sophie Mørkeberg - 1868-1968
11. Karen Elna Ingeborg Mørkeberg - 1870-1871
12. Ragnhild Gerda Johanne Mørkeberg - 1871-1926
13. Olaf Sigurd Mørkeberg - 1874-1952
14. Knud Gunnar Mørkeberg - 1875-1932
15. Ingrid Marie Mørkeberg - 1877-1953
16. Dødfødt drengebarn - 1878/1878

Bortset fra 1 barn blev alle børn født i Præstø og døbt i Præstø kirke.

Undtagelsen var barn nr. 6 - Hans Einar *Kongsted* Mørkeberg, der i 1862 blev født i Kongsted, hvor forældrene var på besøg hos CFM's moder, Enke Louise A. Bøttner.

Se bilag 1 med summariske oplysninger om de 16 børn.

Købmandslivet i Præstø m.m.

Christian F. Mørkeberg var tilsyneladende både en dygtig forretningsmand og en god familiefader.

I 'Mørkeberg-Posten' [1] årgang 1982 findes en lille beretning om dagligdagen i købmandsgården i Præstø i sidste halvdel af 1800-tallet:

> *'C. F. Mørkeberg startede sin købmandsforretning i en bygning midt på hovedgaden i Præstø, hvor der tidligere havde været apotek. I gården bag butikken lå et kornmagasin, der anvendtes til opbevaring af korn, som omegnens bønder kom kørende til for at sælge til købmanden.*
>
> *Bønderne kom med hestetrukne vogne, og mens de solgte deres korn og evt. havde andre ærinder i byen, blev hestene opstaldet i købmandsgården.*

[1] *'Mørkeberg-Posten' var en slags 'slægtsavis, der udkom få gange 1976-1982*

Bønderne havde ofte deres koner med, og mens manden handlede, blev konen ofte budt ind til købmandens kone og fik kaffe.

Butikken var en gammeldags kolonialvarebutik, hvor varerne befandt sig i skuffer og krukker og på hylder. Der var ikke som nu færdigpakkede varer, men disse blev afvejet på en stor skålvægt med lodder og pakket i poser eller kræmmerhuse, hvis kunden da ikke selv medbragte emballagen.

Kaffen blev malet på en stor sølvskinnende og hånddrevet kaffemølle. I butikken var der også en dåse med bolsjer til kundernes børn.

I et baglokale stod en gammel pult, hvor købmanden førte sit regnskab. Man stod op, mens man skrev - man var ikke så blødsøden, at man skulle have en stol at side på.

Bag købmandsgården var en have, der gik ned til Præstø Aa, og på den anden side af åen - i 'Præstemarken' - lå et stykke eng, der hørte til købmandsgården, og her græssede nogle heste og køer. Man kom over til engen med en robåd.

Både gårdspladsen, haven og engen må have været en herlig legeplads for de mange børn. Det fortælles, at der tit lå nogle gamle tomme tønder i gården, som man kunne trille med og balancere på, og for de lidt større børn var robåden også til megen fornøjelse.

Det siges, at alle børnene mindst én gang var faldet i åen, men alle overlevede.

Foruden købmandsgården i Præstø havde C. F. Mørkeberg også i mange år en filial i sin fødeby Kongsted. Filialen skulle jo tilses en gang imellem, og den skulle jo også forsynes med varer. Så blev der spændt for en vogn, og man kørte de ca. 3 mil til Kongsted. Børnene i Præstø kom ofte med på turen - det var jo en oplevelse i de tider, hvor man ellers ikke kom ret langt fra hjemstedet.

Der var nok at bestille, både for Christian og Marie Mørkeberg, men at børnene ikke var blevet forsømt, viser det usædvanligt gode forhold, der altid har været mellem forældre og børn og mellem disse indbyrdes'.

Ved folketællingen i 1870 bestod husstanden i købmandsgården af disse 18 personer:

- Købmand C. F. Mørkeberg (48 år) og hustru Marie E. Hald (35 år)
- 9 hjemmeboende børn i alderen 1-15 år
- 1 broderdatter fra Vester Broby
- 1 handelsbetjent (kommis)
- 1 handelslærling
- 1 tjenestekarl
- 3 tjenestepiger

Ved siden af pasningen af sine forretninger og sin store familie havde CFM også tid og interesse for andre opgaver i Præstø.

Ved hans 50-års jubilæum som købmand nævntes i den lokale 'Præstø Avis', at han bl.a. havde haft sæde i byrådet i 12 år, været medlem af overligningskommissionen i 6 år og været medlem af amtsskolerådet i 6 år. Han havde desuden været kommunal revisor, købstadsdelegeret, hegnsynsmand, jordbonitetsmand, overformynder m.m.

Stormfloden i 1872

I 1872 oplevede man en naturkatastrofe i Præstø.

Først i november måned havde en storm fra sydvest presset vand fra Østersøen op i den Botniske bugt, og natten mellem den 12. og 13. november slog vejret om til en kraftig storm eller orkan fra nordøst, og nu strømmede vandet den modsatte vej med så stor kraft, at der opstod et hidtil uset højvande ved Sjællands, Møns og Falsters østkyst.

Ved middagstid den 13. november var vandet i Præstø steget til mere end 3 meter over daglig vandstand, og i byen stod vandet så højt, at man ligefrem sejlede med pramme i gaderne for at hjælpe beboere i de værst ramte dele af byen, og man kunne se al slags affald, bohave og meget andet strømme med vandet ned gennem gaderne.

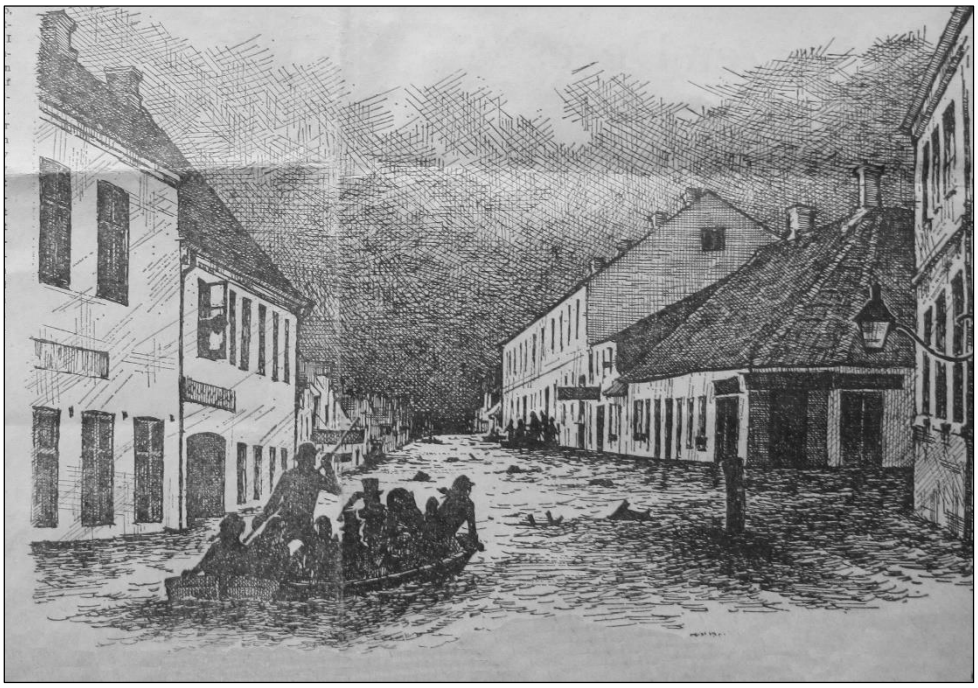

Orkanen og søerne i gaderne var så stærk, at en båd kæntrede på hjørnet af havnevejen og Vesterbro. Apotekerens høje trappe i Adelgade blev anvendt som landingssted for de både og pramme, der søgte at hjælpe de nødlidende.

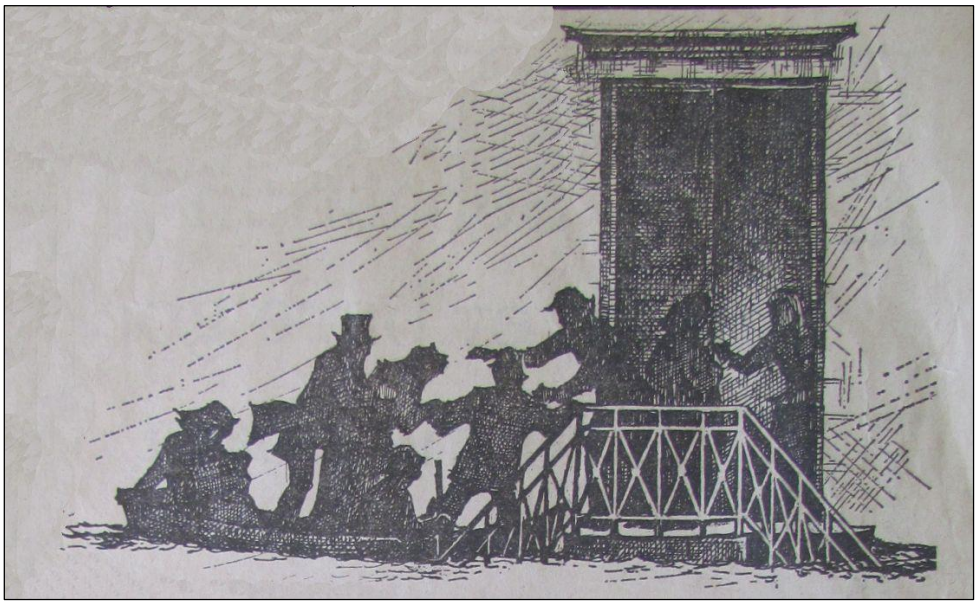

I Mørkebergs købmandsgård i Adelgade stod vandet ind i pakhuset, butikken og alle stuerne. Døtrene Louise (7 år) og Astrid (5 år) måtte i nogle dage bo hos læge Ingerslev, der boede længere oppe i Adelgade, indtil man fik orden på tingene i købmandsgården.

Flere små historier fra 'Stormfloden i 1872' (skrevet af Anna Ingerslev) kan læses i 'Årbog for Historisk Samfund for Præstø Amt' 1947-1952.

Konsul Tolderlund, Præstø, nævner i sine livserindringer, at 2 skonnerter i havnen hamrede sammen så længe, at de begge gik til bunds. Fra havnemagasinets øverste loft kunne man med kikkert se, at mere end 50 større og mindre skibe var havareret eller gået på grund i eller omkring Præstø.

Stormfloden medførte meget store skader på havneanlæg, bygninger, varelagre, privat bohave m.m.

Filial i Kongsted

På tidspunkt i midten af 1860-erne udvidede C. F. Mørkeberg sin forretning ved at åbne en filial i sin fødeby Kongsted.

Meget tyder på, at filialen startede i lejede lokaler - måske i det ældre hus, der lå på matr.nr. 33-b, Kongsted (hvor Kongsted Sparekasse senere blev bygget).

Filialens første bestyrer hed Jens Fr. Mørkeberg. Han var fætter til CFM, og han var uddannet som handelsbetjent i forretningen i Præstø. Han døde i Kongsted i 1867 (ugift, 37 år gl.).

I 1872 byggede CFM en helt ny forretning på naboejendommen, matr.nr. 13-d, Kongsted (beliggende på hjørnet af byens hovedgade og vejen til Grunderup).
Grunden til den nye forretning købte han af gårdmand Hans Christian Jensen for 528 Rdl.

Byggeomkostningerne kendes ikke, men af tingbogen fremgår, at købmand Mørkeberg i 1873 optog et lån på 3.000 Rdl.

Billedet herunder viser, hvordan forretningen i Kongsted så ud omkring 1910 (og der var nok ikke sket de store ændringer siden 1872).
Initialerne CFM (Christian Frederik Mørkeberg) og MEM (Marie Elisabeth Mørkeberg) ses tydeligt på gavlen. Initialerne findes stadig (2014) på bygningen, der i dag har adressen: Dyssevej 1, Kongsted, 4683 Rønnede.

Købmandsforretningen i Kongsted - Foto ca. 1910

Filialen blev passet af vekslende bestyrere, men sandsynligvis i et tæt samarbejde med hovedforretningen i Præstø. En af disse bestyrere var CFM's næstældste søn, Ludvig Henrik Mørkeberg.

I nogle år - fra midten af 1880-erne til 1890 - boede købmand Christian F. Mørkeberg selv med sin familie på købmandsgården i Kongsted. Det er tænkeligt, at sønnen Ludvig, der hidtil havde været bestyrer i Kongsted, nu flyttede til Præstø for at bestyre forretningen der. Mens familien boede i Kongsted, blev 1 datter konfirmeret og 1 datter gift i Kongsted kirke.

Som før nævnt blev købmandsparret forældre til 16 børn i årene 1854-1878. Ved folketællingen i 1890 boede 2 døtre stadig hos forældrene i Kongsted, medens de 2 yngste sønner var elever på Herlufsholm Kostskole.

Husstanden i købmandsgården i Kongsted bestod i 1890 af disse 8 personer:

Christian Frederik Mørkeberg, 68 år, gift, købmand
Marie Elisabeth f. Hald, 55 år, gift, husmoder, hans kone
Louise Margrethe Mørkeberg, 23 år, ugift, deres datter
Ragnhild Gerda Johanne Mørkeberg, 18 år, ugift, deres datter
Alfred Theodor Rasmussen, 23 år, ugift, kommis
Theodor Johan Halling, 17 år, ugift, lærling
Peter Mortensen, 21 år, ugift, tjenestekarl
Karoline Marie Henriksen, 24 år, ugift, tjenestepige

I 1890, hvor CFM var 69 år gammel, solgte han forretningen i Kongsted og rejste tilbage til Præstø. Den nye købmand hed Søren Emil Nielsen. Han var 29 år gammel og kom fra Roskilde.

Købsprisen for forretningen var 16.300 kr., og til at finansiere købet optog han et lån på 6.000 kr. hos Sparekassen for Præstø By og Omegn. Herudover udstedte han 2 pantebreve til sælgeren (købmand Mørkeberg) på tilsammen 7.000 kr. samt yderligere et privat pantebrev på 3.000 kr.

Otium i Præstø - 1890-1915

Efter salget af forretningen i Kongsted flyttede Christian F. Mørkeberg med familie tilbage til købmandsgården i Præstø, som han stadig ejede.

Sønnen Ludvig Henrik Mørkeberg fortsatte som bestyrer af forretningen.

Ved folketællingen i 1901 bestod husstanden i Adelgade matr.nr. 15 af disse personer:

Christian Frederik Mørkeberg, 10-4-1821, Kongsted, Gift, Kjøbmand
Marie Elisabeth Mørkeberg, 23-4-1834, Præstø, gift, Husmoder
Ludvig Henrik Mørkeberg, 15-4-1855, Præstø, ugift, Forretningsbestyrer
Ragnhild Gerda Johanne Mørkeberg, 23-5-1871, Præstø, ugift, Datter
Hans Marius Hansen, 17-3-1877, Jylland, ugift, Commis
Ane Marie Olsen, 26-9-1879, Udby, Tjenestepige
Hans Christian Andersen, 23-8-1876, Skibbinge, Tjenestekarl
Holger Christian Petersen Schridor(?), 22-3-1885, Ejby sogn, Handelslærling

Da CFM døde i 1905 var ægteparrets adresse angivet = Torvet 123-124, Præstø.

Christian Frederik Mørkeberg døde 84 år gl. d. 1. september 1905 og blev begravet 8. september 1905 i Præstø kirke som 'Købmand af Præstø'.

Ved skiftemøde 3-9-1905 hos Præstø Byfoged blev fremlagt deklaration af 5-12-1874, hvorefter afdødes enke Marie Elisabeth Hald forblev i uskiftet bo med deres 13 fællesbørn:

1. Johan Kristoffer Enoch Mørkeberg, Bankbogholder, Præstø
2. Ludvig Henrik Mørkeberg, Købmand, Præstø
3. Svend Axel Mørkeberg, Handelsfuldmægtig, Nykøbing F.
4. Emmy Henriette Augusta Mørkeberg, g.m. Proprietær V. O. Rasmussen, Overdrevsgaarden
5. Anna Mørkeberg, g.m. Amtsraadssekretær Oluf Jensen, Nykøbing F.
6. Hans Ejnar Kongsted Mørkeberg, Handelsfuldmægtig, Kbhvn.
7. Hans Hjalmar Mørkeberg, Sagfører, Nykøbing Sjælland
8. Louise Margrethe Mørkeberg, g.m. Købmand H. C. Hviid i Sorø
9. Astrid Sofie Mørkeberg, g. m. Telegrafrevisor O. Adsersen i København
10. Ragnhild Gerda Johanne Mørkeberg, ugift, Præstø
11. Olaf Sigurd Mørkeberg, praktiserende Læge, Nykøbing F.
12. Knud Gunnar Mørkeberg, Assistent i Bikuben, Kbhvn.
13. Ingrid Marie Mørkeberg, g.m. Stadsingeniør L. Knudsen i Hjørring.

- - - - - - - - - - - - - - -

Sønnen Ludvig H. Mørkeberg, som hidtil havde været forretningsbestyrer, havde i 1904, købt og overtaget forretningen. Han nedrev forhuset og sidehuset og opførte i stedet den nuværende bygning, der i bogen 'Gamle Huse i Præstø' (1979) er beskrevet således:

> *'Forhuset er en grundmuret bygning i to etager med teglhængt heltag. I rygningen tre skorstenspiber i røde tegl. Bygningens syv fag lange facade har over grå, pudset sokkel underetage i hvidmalet kvadermønstret puds. Heri er i øst en nyere stor butiksrude og ellers 3 ældre udstillingsvinduer omkring en glasdør med overvindue. I vest en to-fløjet grå revleport. Den rustikke underetage ender i et profileret bånd, der er belagt med skifer. Overetagen står i røde tegl med hvidmalet profileret hovedgesims med frise, dekoreret med triglyffer og metoper. De syv fag optages af hvidmalede dannebrogsvinduer under fladbuede stik og med murede sålbænke belagt med skifer. I tagfladen tre schweizerkviste med heltag af skifer. - Forhusets tidstypiske facade står endnu i store træk uforstyrret'.*

Flere detaljer fra denne beskrivelse kan genkendes på den bygning, der i dag har adressen Adelgade 60 i Præstø.

Adelgade 60, Præstø (foto 2010)

Det vides ikke, hvor længe Ludvig H. Mørkeberg drev forretningen videre, men d. 1. maj 1912 flyttede han fra Præstø til Enghavevej 61 i København som 'Agent'.

Ved folketællingen i 1916 var Ludvig Mørkeberg dog stadig angivet som ejer af ejendommen matr.nr. 15 i Adelgade, men den var nu udlejet til købmand Kaj Petersen, Præstø Materialhandel og herreekviperingshandler J. Henriksen.

I 1918 købte Kaj Petersen ejendommen af Ludvig Mørkeberg.

Købmandsenke Marie Mørkeberg blev boende i Præstø til sin død i 1915.

Folketælling 1906 - Præstø, Torvet 123-124:
Marie Mørkeberg, Husmoder, Købmandsenke - Midlertidigt opholdssted = Sorø
Ragnhild Mørkeberg, ugift, Datter - Midlertidigt opholdssted = Sorø

Folketælling 1911 - Præstø, Adelgade nr. 73:
Marie Elisabeth Mørkeberg, 23-4-1834, Præstø, Enke, Husmoder, Formue, Privat Understøttelse
Ragnhild Mørkeberg, 23-5-1871, Præstø, ugift, Barn
Marie Nielsen, 28-11-1895, Dalby sogn, ugift, Tjenestetyende

Marie Elisabeth Mørkeberg f. Hald døde 81 år gl. d. 27. november 1915 og blev begravet 2.december 1915 i Præstø kirke som 'Enke efter Købmand Christian Frederik Mørkeberg i Præstø'.

Ved skiftet efter Marie E. Mørkeberg oplystes: ' Efterlader sig kun ubetydeligt Indbo. Boet udlagt for Begravelsesudgifter'.

Gravstedet på Præstø kirkegård er nu sløjfet, men pladen fra familiegravstedet sidder stadig på kirkemuren.

Præstø kirkegård - Foto 2010

Skrevet af Vagn Mørkeberg Christiansen

Kongsted - 2014

Bilag 1

Summariske oplysninger om børn af Christian Frederik Mørkeberg og Marie Elisabeth Hald

1. Johan Christopher Enoch Mørkeberg - F. 9-7-1854

- Konfirmeret 1869 i Præstø kirke
- Gift 27-5-1883 med Augusta Marie Cathrine Fester (f. 18-6-1861), der var adoptivdatter af Købmand M. J. Fester i Præstø
- 5 børn i ægteskabet
- Ved skifte 1905 efter faderen angivet som 'Bankbogholder i Præstø'
- Erhverv: Bankbogholder og Branddirektør i Præstø
- Død 28-3-1918 i Præstø - Hustru død 3-2-1910 i Præstø

2. Ludvig Henrik Mørkeberg - F. 5-4-1855

- Konfirmeret 1869 i Præstø kirke
- Gift 29-4-1904 med Anna Cathrine Truelsen (f. 12-5-1867), der var datter af Købmand Søren Truelsen i Herning, og enke efter Handelsrejsende Louis Charles Gram (død 1901)
- 1 barn i ægteskabet
- Ved skifte 1905 efter faderen angivet som 'Købmand i Præstø'
- Erhverv: Bestyrer/Købmand i Præstø - Senere bankbogholder i Kbhvn.
- Død 30-7-1928 - Hustru død 9-9-1936

3. Svend Axel Mørkeberg - F. 29-6-1857

- Konfirmeret 1871 i Præstø kirke
- Gift 18-9-1898 med Annie Amalie Nielsine Matzen (f. 7-11-1875), der var datter af Christian Matzen i Pennsylvania, USA.
- Ved skifte 1905 efter faderen angivet som Handelsfuldmægtig, Nyk. F'
- 2 børn i ægteskabet
- Erhverv: Handelsrejsende/Grosserer i København
- Død 4-4-1931 - Hustru død 10-10-1947

4. Emmy Henriette Augusta Mørkeberg - F. 2-3-1859

- Konfirmeret 1874 i Præstø kirke
- Gift 28-9-1888 med Proprietær Valentin Rasmussen (f. 13-5-1856)
- Ved skifte 1905 efter faderen angivet som 'g.m. Proprietær V. O. Rasmussen, Overdrevsgaarden', Allerslev sogn.
- 8 børn i ægteskabet
- Død 4-1-1912 i Allerslev - Ægtefælle død 14-5-1938

5. Anna Mørkeberg - F. 23-1-1861

- Konfirmeret 1876 i Præstø kirke
- Gift 3-5-1894 med Oluf Christian Marius Jensen (f. 18-7-1862) (Hospitalsforstander/Amtsraadssekretær, Nykøbing F.)
- Ved skifte 1905 efter faderen angivet som 'g.m. Amtsraadssekretær Oluf Jensen i Nykøbing F.'
- Ingen børn i ægteskabet
- Død 22-1-1938 i Nykøbing F - Ægtefælle død 9-10-1944

6. Hans <u>Einar</u> Kongsted Mørkeberg - F. 30-4-1862

- Konfirmeret 1876 i Præstø kirke
- Gift 15-9-1893 med Charlotte Marie Elisabeth Olsen
- Ved skifte 1905 efter faderen angivet som 'Handelsfuldmægtig, Kbhvn.'
- 2 børn i ægteskabet
- Erhverv: Handelsrejsende, Frederiksberg
- Død 5-2-1925

7. <u>Hakon</u> Hjalmar Mørkeberg - F. 10-1-1865

- Konfirmeret 1879 i Præstø kirke
- Gift 31-8-1902 med Christiane Hviid
- Ved skifte 1905 efter faderen angivet som 'Sagfører, Nykøbing Sj.'
- 3 børn i ægteskabet
- Erhverv: Sagfører, Nykøbing S./Ll. Værløse
- Død 9-1-1953

8. <u>Louise</u> Margrethe Mørkeberg - F. 22-6-1866

- Konfirmeret 1882 i Præstø kirke
- Gift 15-7-1893 med Hans Christian Hviid, Købmand i Sorø
- Ved skifte 1905 efter faderen angivet som 'g.m. Købmand H. C. Hviid i Sorø'
- 4 børn i ægteskabet
- Død 2-8-1914

9. Ivar Torkild Mørkeberg - F. 19-6-1867

- Død 29-6-1867

10. <u>Astrid</u> Sophie Mørkeberg - F. 18-6-1868

- Konfirmeret 1883 i Præstø kirke
- Gift 31-8-1902 med Henrik Otto Adsersen, Assistent, Frederiksberg
- Ved skifte 1905 efter faderen angivet som 'g.m. Telegrafrevisor O. Adsersen, Kbhvn.'
- 2 børn i ægteskabet
- Død 6-2-1968

11. Karen Elna Ingeborg Mørkeberg - F. 4-2-1870

- Død 1-12-1871

12. <u>Ragnhild</u> Gerda Johanne Mørkeberg - F. 23-5-1871

- Konfirmeret 1886 i Kongsted kirke
- Ugift
- Ved skifte 1905 efter faderen angivet som 'Ugift, Præstø'
- Ca. 1912 flyttet til broderen Ludvig Mørkeberg i København
- Erhverv: Ukendt
- Død 27-3-1926

13. Olaf Sigurd Mørkeberg - F. 5-6-1874

- Konfirmeret 1890 i Herlufsholm kirke
- Gift 17-1-1903 med Anna Sophie West
- Ved skifte 1905 efter faderen angivet som 'Prakt. Læge i Nykøbing F.'
- 2 børn i ægteskabet
- Erhverv: Læge Nykøbing F.
- Død 28-2-1952

14. Knud Gunnar Mørkeberg - F. 13-91875

- Konfirmeret 1891 i Herlufsholm kirke
- Ugift
- 1901 - Angivet som 'Cand. Phil.' i København
- Ved skifte 1905 efter faderen angivet som 'Assistent i Bikuben, Kbhvn.'
- Erhverv: Sparekassebestyrer, Frederiksberg
- Død 21-2-1932

15. Ingrid Marie Mørkeberg - F. 16-6-1877

- Konfirmeret 1892 i Præstø kirke
- Gift 31-1-1904 med Lars Knudsen, Ingeniør, Hjørring
- Ved skifte 1905 efter faderen angivet som 'g.m. Stadsingeniør L. Knudsen i Hjørring'.
- 2 børn i ægteskabet
- Død 7-1-1953

16. Dødfødt Drengebarn - 1878/1878

Flere fotos

De originale fotos findes for størstepartens vedkommende på Lokalhistorisk Arkiv i Præstø

Augusta Marie C. Fester
G.m. Johan Christoffer Enoch Mørkeberg

Annie Amalie N. Matzen
G.m. Sv. Axel Mørkeberg

Valentin O. Rasmussen
G.m. Emmy H. A. Mørkeberg

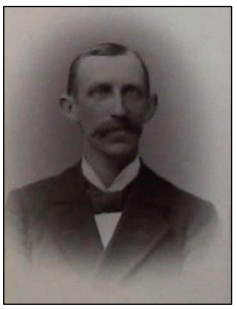

Oluf Chr. M. Jensen
G.m. Anna Mørkeberg

Charlotte Marie E. Olsen
G.m. H. Einar K. Mørkeberg

Christiane Hviid
G.m. Hakon H. Mørkeberg

Henrik Otto Adsersen
G.m. Astrid S. Mørkeberg

Familiefoto 1906 - Fra bagest venstre:
Louise - Anna - Ragnhild
Marie (moderen) - Emmy
Astrid - Ingrid

C. F. Mørkebergs døtre
Stående fra venstre:
Louise, Anna, Astrid
Siddende fra venstre:
Emmy, Ingrid, Ragnhild

4 generationer
Henriette Hald (oldemor)
Marie Mørkeberg (mormor)
Emmy Rasmussen (mor)
Elisabeth Rasmussen (f. 1896)

Astrid, Ragnhild og Ingrid Mørkeberg

Astrid og Anna Mørkeberg

Bagest: Astrid & Ingrid Mørkeberg og ?
Siddende: Hakon & Christiane Mørkeberg

Familiefoto: Axel M., Anna M., Marie M., Christian M., Charlotte M. (g.m. Ejnar), Ejnar M.

Christiane & Hakon Mørkeberg med børn
Karen - Esther - Georg (ca. 1906)

Bilag 2

Samtidshistorisk tidslinje - 1800-1920

1800	På Jorden menes nu at være 1 milliard mennesker.
1801	Slaget på Reden - Den danske flåde besejres af briterne under Nelsons ledelse. I København er der nu 100.975 indbyggere.
1803	Slaveriet ophæves i Danmark, da negerimport til de Dansk-Vestindiske øer forbydes
1805	Født: Hans Christian Andersen - Bliver en verdenskendt eventyrdigter og forfatter.
1807	Københavns Bombardement - Englænderne bombarderer København i 5 dage og tager den danske flåde. Det første brugbare dampskib i Danmark konstrueres af Robert Fulton.
1808	Frederik d. 6. bliver konge i Danmark og Norge efter Christian d. 7.s død. Fremmede soldater indfører cigaretter i Danmark
1810	Tvungen koppevaccination indføres i Danmark.
1811	Det første juletræ tændes i København.
1813	Danmark går statsbankerot (efter deltagelse i Napoleonskrigene). Født: Søren Aabye Kirkegaard - Bliver senere regnet som den største danske filosof og som fader til den religiøse eksistentialisme.
1814	Folkeskolen indføres - Alle børn får ret og pligt til 7 års undervisning. Landsby-degnen i sin sorte kjole blev overflødig, og undervisningen af børn blev overtaget af seminarieuddannede lærere. I byerne er der skolegang hver dag, men på landet kun hver anden. Analfabetismen afskaffes efterhånden. Ved 'Freden i Kiel' afsluttes Napoleonskrigene for Danmarks vedkommende. For sin deltagelse på Napoleons side må Danmark afstå Norge til Sverige.
1815	Tjenestetiden i den danske hær fastsættes til 2 år.
1818	Nationalbanken i København blev oprettet d. 1. august.
1818-29	Den store landbrugskrise - Følgevirkning af Napoleonskrigene. Mange landmænd måtte gå fra hus og hjem - Gårdene blev solgt for en slik.
1820	Danskeren H. C. Ørsted opdager elektromagnetismen.
1821	Død: Den afsatte franske kejser Napoleon Bonaparte dør på øen Elba - 52 år gl.
1821	**Christian Frederik Mørkeberg født 10-4-1821 i Kongsted**
1826	Død: Ludwig van Beethoven dør 55 år gl.
1828	Skuespillet 'Elverhøj' af Johan Ludvig Heiberg opføres for første gang
1831	Kgl. anordning om oprettelse af 4 rådgivende stænderforsamlinger. Selv om stænderforsamlingerne ikke nogen formel magt, så fik de dog stor indflydelse på udviklingen i årene 1834 til 1849, hvor de bortfald med den nye grundlov.
1833	Tændstikken tages i brug.
1834	Folketælling - Der er nu 1,2 millioner indbyggere i Danmark.
1839	Christian d. 8. bliver konge i Danmark efter Frederik d. 6.s død
1843	Tivoli åbnes i København.
1844	Den første danske højskole grundlægges i Rødding. Død: Bertel Thorvaldsen - 74 år gammel - Han var en berømt dansk billedhugger, der tilbragte ca. 40 år af sit liv i Rom, hvor han udførte han en række berømte statuer.
1847	Den første jernbane i Danmark indvies (mellem København og Roskilde)
1847	Carlsberg-bryggeriet grundlægges i 1847 af J. C. Jacobsen
1848-1850	'Treårskrigen' 1848-1850 - Var en dansk-tysk fejde, der havde sin årsag i den Slesvig-Holstenske bevægelses krav om løsrivelse fra Danmark. Der var sejre og nederlag for begge parter, og en varig fred kom der ikke.
1848	Frederik d. 7. bliver konge i Danmark efter Christian d. 8.s død. Død: Digteren Steen Steensen Blicher - 66 år gl.

1849	Danmarks første egentlige grundlov - 'Danmarks Riges Grundlov' - blev underskrevet af Frederik d. 7. den 5. juni 1849. Denne dato markerede overgangen fra enevælde til konstitutionelt monarki. Hermed overførtes den virkelige lovgivende magt fra kongen til den folkevalgte rigsdags to kamre, Folketinget og Landstinget. Værnepligt i hele landet indføres. Gennemsnitshøjden for en værnepligtig var 165,4 cm. - I 2000 var den 180,7 cm.
1850	Død: Digteren Adam Oehlenschläger - 71 år gl.
1851	Det første danske frimærke blev udgivet 1. april 1851. Mærket var uden takker og havde værdien '4 Rigsbankskilling'.
1853	**Christian F. Mørkeberg bliver gift og køber forretning i Adelgade.**
1853	Koleraepidemi i København - Omkring 4.800 døde af sygdommen. Årsag: Overbefolkede bydele, mangel på rent drikkevand, ingen kloakker mm
1855	Død: Filosoffen Søren Aabye Kierkegaard - 42 år gl.
1859	Den engelske forsker Charles R. Darwin udgiver værket 'Arternes oprindelse'. Hans påstand om, at menneskerne nedstammer fra aberne vækker stor opsigt.
1862	Død: Salmedigteren B. S. Ingemann - 73 år gl.
1863	Christian d. 9. bliver konge i Danmark efter Frederik d. 7.s død. Danske bordeller bliver gjort offentlige og underlægges læge- og politikontrol. Man anslår, at der er 400-500 offentlige bordeller. Henry Dunant grundlægger Røde Kors.
1864	'2. Slesvigske Krig' - startede 1. februar, da Østrigske og preussiske tropper med 57.000 mand gik over Ejderen - Danmark var totalt uforberedt på krig, og efter hårde kampe (bl.a. ved Dybbøl) sluttedes våbenstilstand den 20. juli. Ved en fredskonference i Wien den 30. oktober må Danmark afstå Holsten og både Nord- og Sydslesvig, så grænsen rykker helt op til Kongeåen. Det danske tabstal blev opgjort til 2.144 faldne og 683 døde af sygdom.
1865	Født: Carl Nielsen (senere en kendt dansk komponist) Han dør 66 år gammel i 1931.
1866	Født: Jeppe Aakjær (født Jeppe Jensen i Aakjær ved Skive). Senere dansk forfatter af romaner, noveller, digte og, skuespil. E. Dalgas opretter Det Danske Hedeselskab.
1869	Suez-kanalen i mellem Middelhavet og Rødehavet indvies den 17. november. Det er verdens længste skibskanal, som er farbar for store skibe. Den er 162,2 kilometer lang og mellem 300 og 365 meter bred - Byggeriet af kanalen tog ti år. Aviser sælges på gaden i København.
1871	Dansk Kvindesamfund stiftes. Samme år grundlægges Danmarks første børnehave i København.
1872	Død: Salmedigteren N.F.S. Grundtvig - 89 år gl.
1872	**Christian F. Mørkeberg bygger ny købmandsgård i Kongsted** **Stormflod i Præstø**
1875	Død: Digteren H. C. Andersen - 70 år gl. Kronemønten tages i brug 1. januar (til afløsning af 'Rigsbankdaleren'). 1 daler sættes til 2 kroner, 1 mark til 33 1/3 øre og 1 skilling til 2 øre.
1878-1879	'Østsjællandske Jernbaneselskab' anlægger en jernbane fra Køge til Fakse Ladeplads med en sidebane over Store Heddinge til Rødvig. Banen indvies d. 30. juni 1879 med deltagelse af bl.a. kongen, dronningen.
1876	Telefonen opfindes (af Graham Bell i USA).
1877	Familiejournalen (dansk ugeblad) udkommer første gang d. 7. januar 1877.
1879	Skrivemaskinen tages i brug.
1880	Man ser nu cykler i det danske gadebillede. De Danske Statsbaner oprettes (DSB).
1881	Den første telefoncentral åbnes i København med 22 abonnenter.
1882	I Hjedding ved Varde oprettes Danmarks første andelsmejeri.

1884	Dagbladet Politikken grundlægges af Viggo Hørup.
1886	Kodak producerer de første fotografiapparater til celluloid film.
1889	I Paris opføres Eiffeltårnet. Den første danske kvindelige læge, Nielsine Nielsen, åbner praksis i København.
1890	Ved folketællingen har København nu 312.900 indbyggere. Mange nye industrivirksomheder får mange til at rejse til hovedstaden.
1892	Lov om anerkendte Sygekasser vedtages. Den 30-årige Jens Nielsen bliver henrettet med økse i Horsens. Han var dømt for drabsforsøg på en fængselsbetjent, og klokken 7:15 den 7. nov. 1892 blev han hans hals skåret over af bødlen, Hr. Sejstrups økse. Han blev den sidste i Danmark, der blev henrettet med 'hovedet på blokken'.
1896	Dansk Arbejdsgiverforening grundlægges De første 'moderne' Olympiske lege starter 6. april 1896 i Athen i Grækenland. På trods af at Danmark kun havde 3 deltagere med, kom der seks medaljer i hus (i vægtløftning, skydning og sabel).
1898	De Samvirkende Fagforbund oprettes (det senere 'LO'). Grundstoffet Radium opdages af ægteparret Curie
1901	Systemskiftet - Parlamentarismen indføres - dvs. at regeringen ikke må være i uoverensstemmelse med Folketingets flertal
1903	Ny lov om 'Højere Almenskoler'. I princippet fik alle piger og drenge nu mulighed for at komme i den offentlige gymnasieskole, der blev en overbygning på en 4-årig mellemskole og en 1-årig real-klasse.
1903	**Christian F. Mørkeberg har 50 års forretningsjubilæum i Præstø**
1905	**Christian Frederik Mørkeberg dør 84 år gl. den 1. september 1905**
1906	Frederik d. 8. bliver konge i Danmark efter Christian d. 9.s død - Han dør i 1912. Olympiske lege afholdes i Athen. Danmarks medaljer: 0 guld, 2 sølv, 3 bronze
1912	Christian d. 10. bliver konge i Danmark efter Frederik d. 8.s død - Han dør i 1947.
1914-1918	1. verdenskrig. Krig mellem 'Centralmagterne' (Tyskland og Østrig-Ungarn med allierede) og 'Ententemagterne (Frankrig, Rusland, Storbritannien og deres allierede, herunder USA og Japan). - Krigen kostede næsten 10 mio mennesker livet.
1915	**Marie E. Mørkeberg f. Hald dør 81 år gl. den 27. november 1915**
1915	Ved en grundlovsændring fik kvinder stemmeret og valgbarhed til folketing og landsting på lige fod med mænd. Kvinder havde fået stemmeret til kommunevalg i 1908
1917	Efter en vejledende folkeafstemning i 1916 solgte Danmark i 1917 de dansk-vestindiske øer til USA for 25 mio dollar i guld. Øerne blev omdøbt til 'Virgin Islands'.
1920	Genforeningen - Efter en folkeafstemning 10. februar 1920 blev Sønderjylland genforenet med Danmark efter 56 års adskillelse sinde krigen i 1864. 'Påskekrisen' var en parlamentarisk krise, der opstod i 1920, da kongen Christian X imod folketin-gets flertal afskedigede ministeriet Zahle. Krisen sluttede påskemorgen, da kongen måtte bøje sig. Olympiske lege afholdes i Antwerpen. - Danmarks medaljer: 3 guld, 9 sølv, 1 bronze

Kilder til dette notat om Christian Frederik Mørkeberg:

- Kirkebøger
- Folketællinger
- Skifteprotokoller
- Lægdsprotokoller
- Protokoller vedr. brandforsikring
- Biografiske kilder på Internettet
- Bogen 'Gamle Huse i Præstø' (1979)
- Årbog 1952 fra Historisk Samfund for Præstø Amt
- Mørkeberg-Posten
- Stamtavle for familien Mørkeberg af Børge Adsersen (1965)
- Præstø Lokalhistoriske Arkiv - Fotos mm.